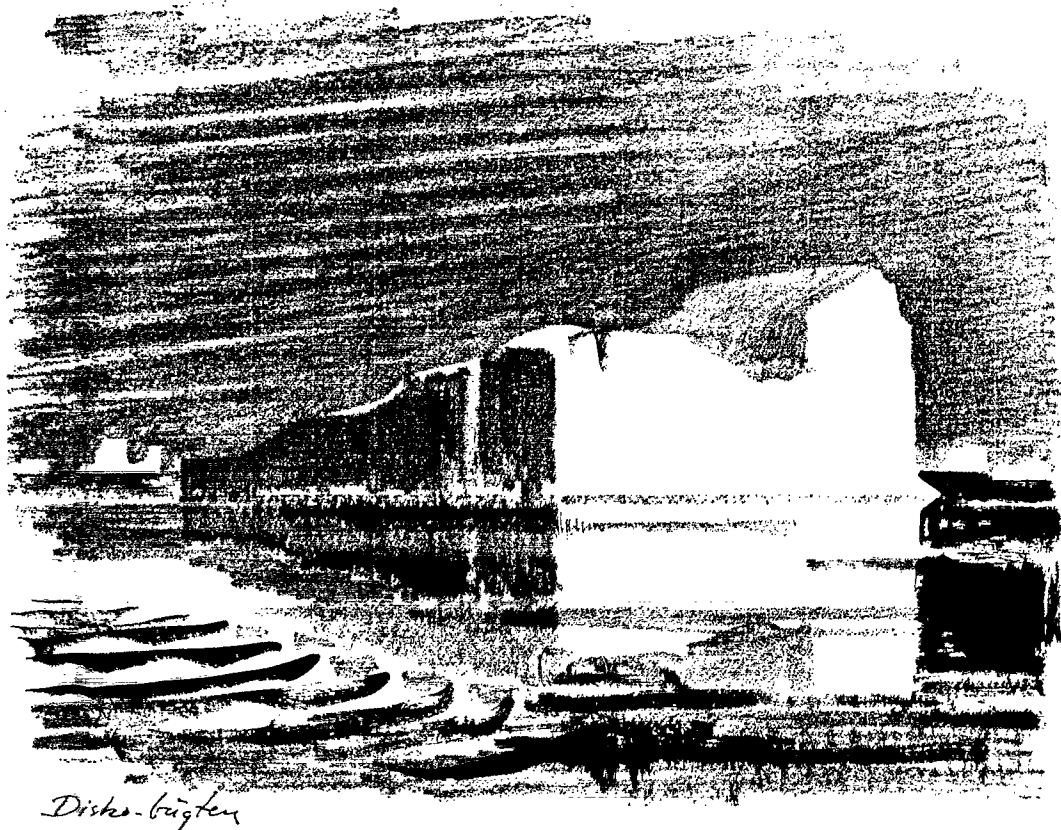

MØDE MED ISFJELDE

Alex Secher: Fra min grønlandske skitsebog

I 300-året for Rembrandts fødsel foretog sammenslutningen *Danske Bladtegnere* en udflugt til Amsterdam for at lurekigge den gamle mester over skuldrene under hans impulsive stregføring i tegnearbejdet. Formålet var at se den udstilling af hans arbejder, som byen havde arrangeret til hans ære, men vi havde alle et ønske om at kunne dyppe vore tegnepenne i hans tuschflaske, for derved at få lidt af den store kunstners trolddom i vore penne.

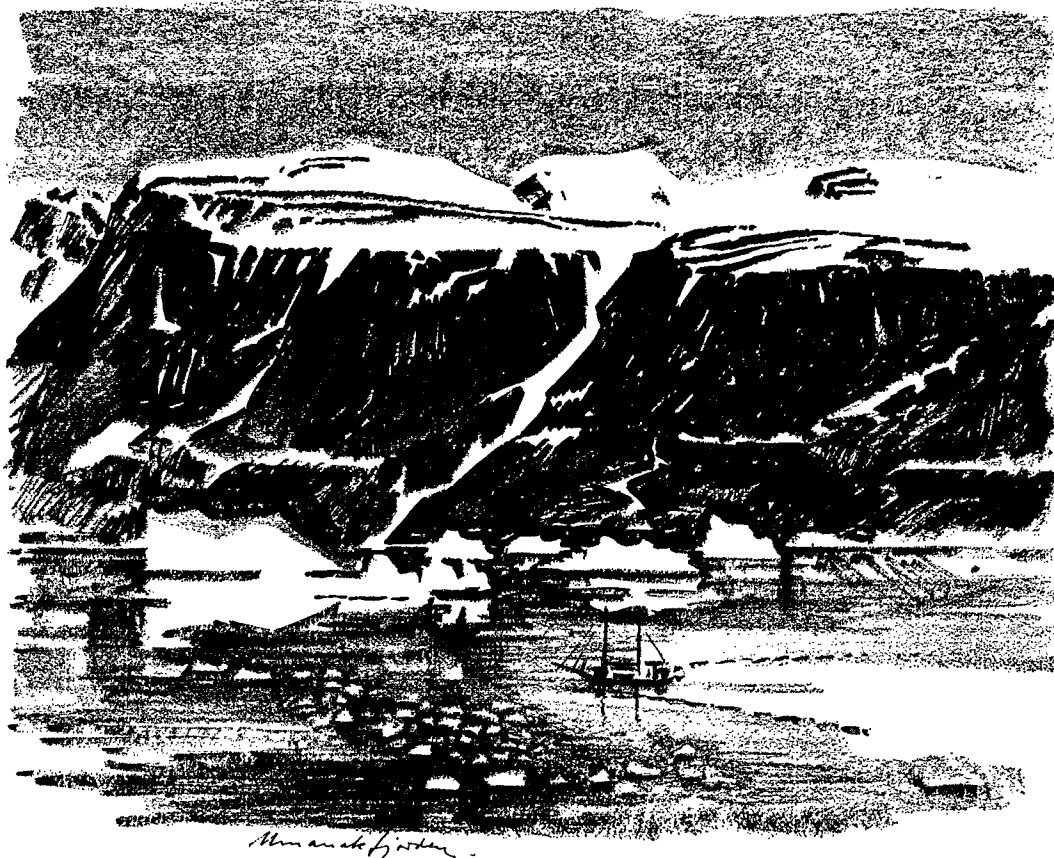
Rejsen foregik pr. tog med picknick-kurv og hvad dertil hører, og som æresmedrejsende havde vi den dengang 89-årige kertemindemaler *Johannes Larsen*. Han var som bekendt altid fåmælt, men efter landegrænsens passering løsnedes hans tungebånd så vi – eller jeg – fandt hinanden i fælles jæger- og skipperløgne angående Grøn-

Diske-biøgen

land, som han i en alder af 56 år første gang besøgte sammen med nogle videnskabsmænd – naturligvis i den anledning at tegne fugle og andet dyreliv i Danmark i nord. Alt dette er kendt og før omtalt i tidsskriftet *Grønland*. Nu kunne Rembrandt ligesåvel have misundt Johannes Larsen hans eminente evner til at forevige fuglevildtet dets himmelflugter, for den gamle kertemindemaler kritiserede den hollandske mesters evner til at placere englevinger på Vorherres udkårne – „disse kunne jo umuligt i deres dimensioner bære et menneskelignende væsen som en engel.“ Nej, kom til Grønland, min far, og se hvordan en havørn ter sig i sin himmelflugt.

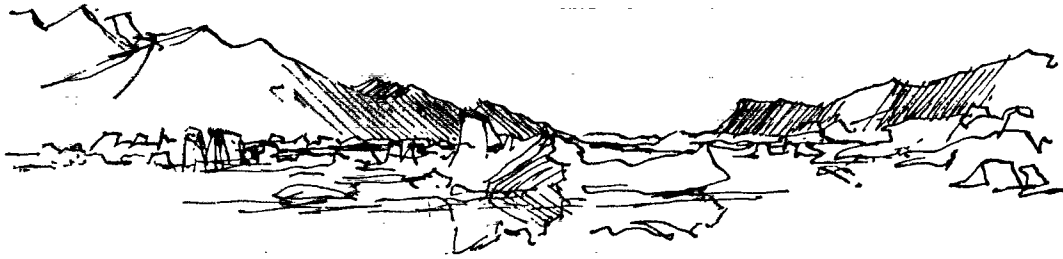
Men tilbage til isfjeldene. Jakobshavn isfjord var et af Johannes Larsens rejseområder, han stødte på skær og is med den berømte „Møllere“ som skipper, han bar sine yngre medrejsendes oppakning, spiste alt uspiseligt og skyllede efter med hjemmebragt snaps, klatrede til fjelds, hvor ingen andre turde bevæge sig – for at komme en jagtfalks rede så nær som muligt. Han må have været den ideelle rejseledsager.

Man an de Horden

Næst efter fuglene var isfjeldene hans kæreste objekter, hvilket man ser af de utallige studier i akvareller og tusch. I hans fornøjeligste beretning om grønlandsk is fortælles, at da ekspeditionen efter hjemturen rundede Kronborg, var det sidste stykke medbragt isfjeld godt på vej til at smelte. Der var forsyning af isstykker til sjusserne til den lange færd over Nordatlanten – nu var der bare en stump tilbage, godt emballeret i aviser og klude. For i tyverne havde man ikke køleskab ombord på de gamle grønlandsskibe. Denne indledning forundrer måske, men vi tillader os at tro, at påstanden er rigtig nok – det var i hvert fald en kølig beretning, serveret i et hedt tog med kurs mod Amsterdam.

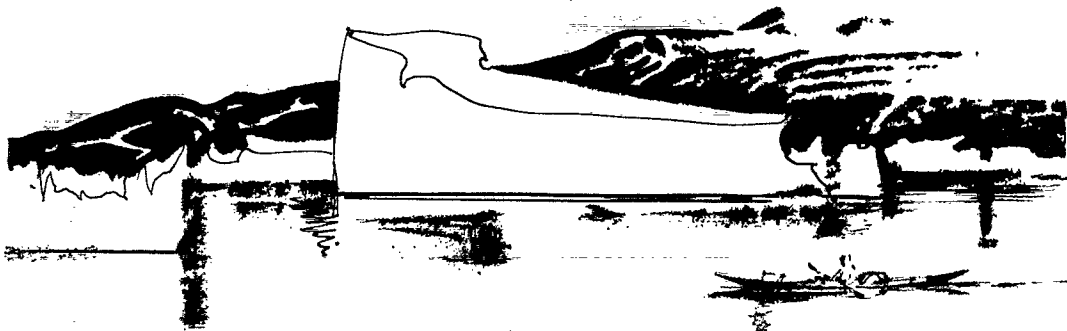
Man tænke sig ovenpå dette et isfjeld i unormal drift, med kurs syd om Norge og ned gennem Kattegat for til sidst at sætte sig fast i Øresunds smalle indløb – til stor gene for sundfarten. Men hvilken attraktion med et sådant isfjeld klods op ad Kronborg, ufatteligt i sine dimensioner, trods tæret af afsmeltning under den lange rejse

Is i Vaigattet

nordfra – et værdiløst produkt, ganske vist, og et memento om, hvad naturens egen fryseboks kan producere. En turistattraktion, som måtte vække gru og betagelse på en gang.

Det hændte, som tusind gange før, at et jættestort isstykke brækkede sig løs fra en gletschertunge og gled ud i det store kredsløb. Efter at have markeret sin nye tilværelse med en stor flodbølge og siden fundet sit tyngdepunkt, sejlede det frigjorte isfjeld med en sydgående strøm ned langs Grønlands vestkyst – mod den tilintetgørelse, det var bestemt til i det varmere vand ved Newfoundlandbankerne. Her skulle det som andre isfjelde være skrevet i mandtal, og holdt under stadig observation af den internationale ispatruljetjeneste, idag vistnok en illusorisk affære, men engang en direkte følge af „Titanic“s forlis. Siden da har andre skibe på tragisk vis kollideret med granithårde isfjelde, disse nordhavets dødsfælder, som ingen chancer giver for den, der kommer dem på tværs, men som i hvert fald nu registreres af istjenesten fra den forhenværende USA-base i Sydgrønland.

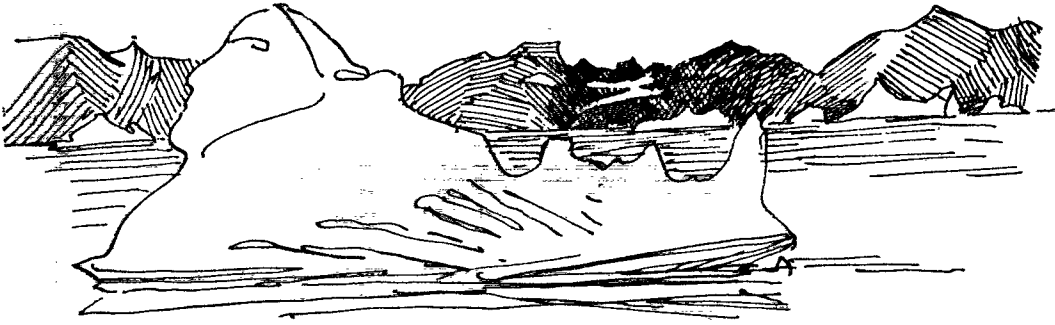

Mmanak fjorden

Ningssuak - Vaigattet

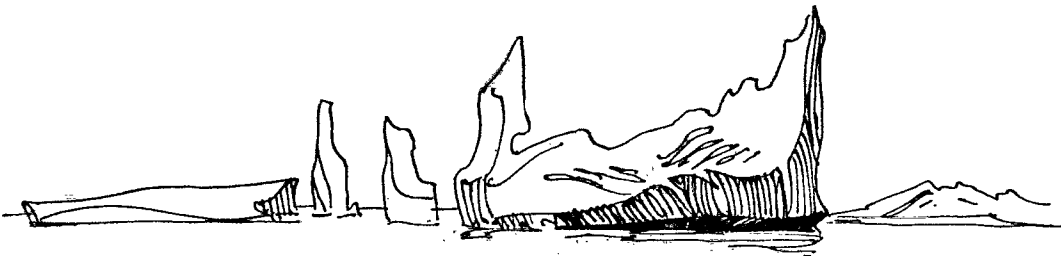
Det første møde med en isskose – ikke større end et stuegulv, kan være betagende nok udfra den betragtning, at man ved, at der befinder sig mere af det under vandet. På rejse i Davis-strædet kan man hurtigt blive træt af at tælle isfjelde – videnskaben peger på, at vi langt fra er ude af den sidste istid – men det hænder, at en flydende katedral af is, eller et fjeld med tårne og spir, formet af havstrømme og bragende storme, betager med deres bizarre former – og forbandes af skibets besætning. Naturen sætter i dette skulpturelle arbejde næsten ingen grænser for sine luner. Her er kolosser med smeltevandsrender og afgrundsdybe kløfter, ispaladser og hvide sejlere i farver, man ikke troede eksisterede. Igen og igen vil indlandsisens plastiske overflod skyde sig ud i bræerne og fødes som isfjelde – dybfrysningen af Grønland er årtusinders hengemt kulde, men de polare iskalotter er i glaciologernes søgelys, man er simpelthen nysgerrig efter at vide, om den klimaforandring, der i en årrække har

„Mand i isfjeld“

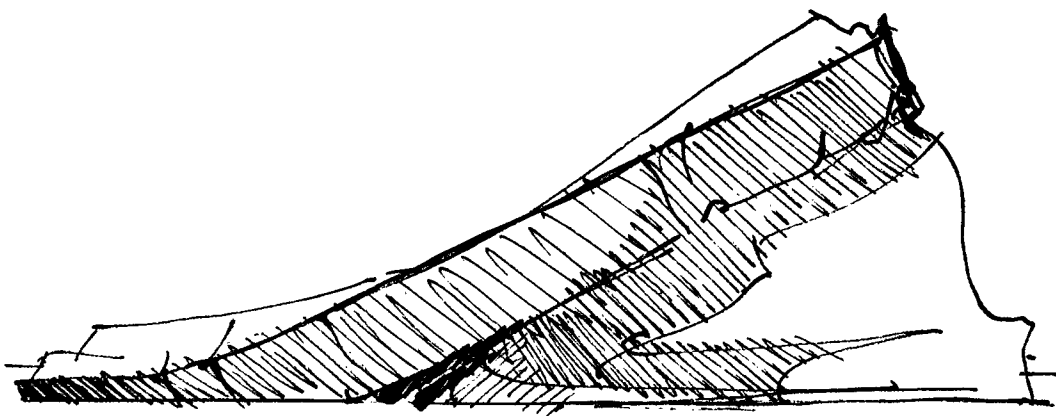
været observeret på den nordlige halvkugle, er ved at slutte, og om gletcherne vil være aftagende. Men svaret ligger jo stadig nedfrosset.

Det gode gamle skib „Dronning Alexandrine“ bugserede os engang ind i en „is-lomme“, en tunge fra den østgrønlandske strøm havde bøjet af et stykke nord for Kap Farvel, isen skurede skibets jernskrog, det var årets første rejse i april, og da kan isen være kontrær. Forude tårnede mere is sig op, og vi tænkte jo vort om den sag. Men vi var ukyndige i issejlds og kendte bare dramatiske beretninger fra erfarne grønlandsrejsende, som faktisk måtte forlade skib og lun lugar, for til fods at nå kysten med de mærkelige fjelde. Vi kunne Erik den Rødes og Leif den Lykkeliges grønlandsrejser på fingrene, og undredes såre over disses bedrifter, vi var imponerede og skeptiske på en gang, men vi havde jo en skipper, som sejlede efter et udmærket skoleatlas, og deri kom vores tryghed til udtryk i vendinger som „stor sømandskundskab“. Vi var bare syv timer om at bakke ud af den lomme. Siden mødte

Isfjelle i Diskobugten

vi noget, som kaldtes tallerkenis, og efter dette det første rigtige isfjeld. Det var hundekoldt, men vejret var uanstændig godt, havet var som på Sortedamssøen på de bedste dage, solen et lysfelt, der gjorde ondt – var dette Grønland. Her var et råddent isfjeld, her en „mand i et isfjeld“, og her et isfjeld i sidste stadium før afsmeltning. Her var blokformede kolosser med bratte sider, nogle blødt afrundede og med smeltevandsrender, alle banalt kaldet maleriske isfjelde, grønne, blå, hvide, gule, stivnede i formerne, med mærkelige lysbrydninger, nogle med organisk liv, søfugle og sæler fik en lift ombord på disse formationer, sære profiler, kalvningsstykker, hvor vandlinien var synlig og flosset efter de nye tyngdepunkter, i sandhed, naturens formgivende evner var sælsom. Siden kom tågen og dæmpede sceneriet, siden kom stormen og gjorde os bekymrede – den vil lægge sig til aften, sagde Kendtmanden,

Kotelatformet isfjeld

men det passede bare ikke. Alpine fjeldkonturer ved Hamburgerland mellem Sukkertoppen og Holsteinsborg kom til syne, et sted skød indlandsisens ryg sig direkte ud i havet – isfjelde igen, farver igen, forundring igen, men kursen var sat, og skibet var godt. Igen en stjernefyldt nat med en forunderlig lyskilde – hvorfra – en eventyrlig færd, fjeld efter fjeld passerede, vi registrerede med tegnepennen, her et fjeld i form som et plovjern og her et formet som isdronningens palads.

Jakobshavn isfjord sætter sig altid fast i erindringen hos den, som har besøgt stedet. Turen over land til bræen og bragene fra kælvingen er dominerende i oplevelsen. Verdens mest producerende bræ, siger man og det skal vel nok passe. Ombord på berømte „Jutho“ anløb vi Jakobshavn, men et generende fjeld lagde sig klods op ad landgangssiden så hvad andet var at gøre end lade sig kure ned ad fjeldet til den ven-

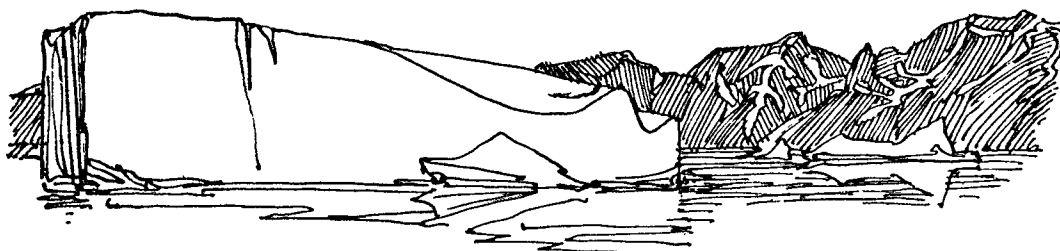

tende landgangsbåd – *da* besteg man et isfjeld, så fik man prøvet det og mangen passager fik sig en våd sok, én endte i bugten, men blev hastigt fisket op – javist, uden våd sok ingen grønlandsrejse. Ude i Vajgattet mødte vi det cognagsfarvede isfjeld, klokken var to nat, men natten var som dag, et sært solformørket lys, overjordisk, abstrakt, ufatteligt – og stemningen blev derefter. Fønvinden kom udfor Quitdligssat, så vi måtte til havs mellem nye betagende fjelde, Umanak og Upernavik var rejsemålet, øjet løb horisonten rundt, lyset blev stærkere, og man undte sig naturligvis ikke legemlig hvile – udfra den betragtning: hvornår kommer man her igen. Her kom Umanaks hjertefjeld til syne som bagtæppe for en hær af isfjelde, en legion inde fra fjorden, drivende ud mod det åbne hav, en evig drift af „flyvende hvide hollændere“, generende for de befærdede ruter – men det spørges der som bekendt ikke om.

Man har brugt populære bygningsværker som målestok for isfjeldes størrelse, men man kan vel bare gætte. Er dette så stort som Rundetårn, er dette isspir på højde med Rådhusårnet, og er denne svømmende is-ø som Møn eller Fyn?

Vi er bekendt med, at sydpolare isberge er af anderledes imponerende formater end de nordpolare – men vi var tilfredse med de grønlandske. En meddelse i en avis for år tilbage – med overskriften *Operation Isbjerg*, fortalte om et eksperiment, hvis planer skulle ligge fuldt udarbejdede af en amerikansk oceanograf John D. Isaac, der

søgte et isbjerg, som kunne afgive så meget vand som Bodensøen rummer – til brug for overrisling af den golde californiske ørken. Et isbjerg af passende størrelse skulle indfanges og med slæbebådes hjælp dirigeres fra Sydpolarhavet op til den californiske kyst – der skulle være nok at tage af, for man havde ved sydpolen observeret en is-ø af et så gigantisk format, som kun det antarktiske kontinent kan afgive. Det var

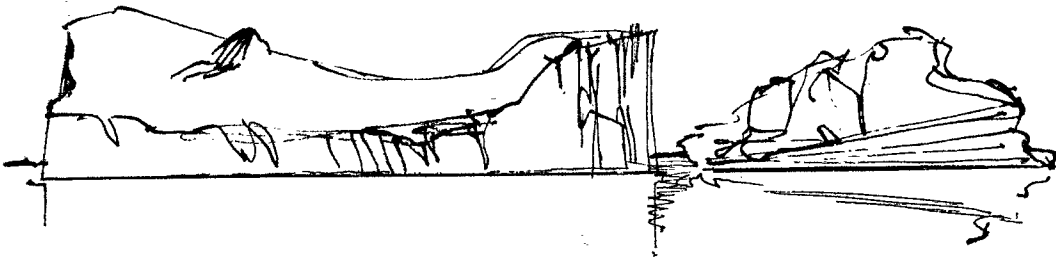

Blokformet kolossal

et svømmende landområde på størrelse med Jylland og skulle være verdensrekord for isbjerger. Man skal tredive år tilbage for at finde beretninger om is, hvis dimensioner tåler sammenligning med giganten, man fandt drivende i Ross-havet udfor Little America. Konkurrenten fra dengang blev rapporteret af hvalfangere, som anslog dets størrelse som Sjællands – vi gad vide, om de kendte Sjællands areal.

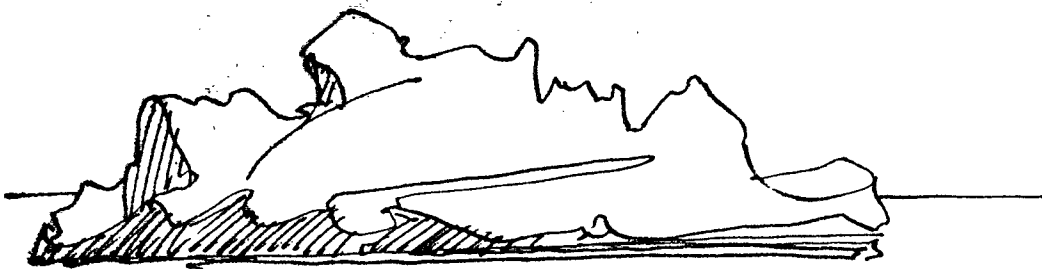
“Ræddent isfjeld”

Planerne til det fantasifulde overrislingsanlæg tager vi som et kuriosum, man har jo hørt om sådanne før, ligesom, at havene ville stige så og så mange meter om indlandsisen smeltede, og mere endda, om den sydpolare iskalot fik samme lune. Hvad *Operation Isbjerg* ville koste at „gennemføre“ det er tal, som vel vil være prisen lig adskillige månerejser.

Engang i sejskibenes tid gik man på nedsat kraft og affyrede bøsseskud, hvis ekko-lyd så fortalte, om der var isfjeld i nærheden. Nu registrerer radarens vidunderskærm det mindste isstykke samt fugleflokke og andet, der måtte ligge forude. Skibene modtager ismeldinger fra land eller har kontakt med modgående skibe, for isdriften skifter fra time til time. Men stadig beundres og forbandes isfjeldene af de søfarende, når som helst kan fjeldet kænre, kælve og brække midt over, og deler det sig, forandrer det ligevægtsstilling, og havet omkring isfoden kommer i voldsom bevægelse indtil de brudte stykker har fundet deres nye tyngdepunkt.

Udfor Christianshåb kælvede et isstykke – størrelsen var som et hus, stort eller lille kan være ligemeget, det delte sig bare. Motorbåden, vi på det tidspunkt var passagerer i, løftedes i vejret med faretruende slagside, det var om at komme væk hurtigst muligt, her var en naturkraft af uberegnelige dimensioner – derfor, respekt for isfjelde, store såvel som små. Men smukke er de.

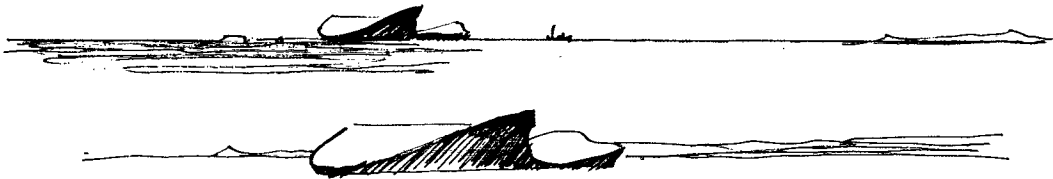

Isfjælde i Diskogigten

Slanke spær

Det platformede isfjælde